Cholent Catastrophe

מוקצה - בסיס

Mrs. Finkel couldn't take it any more. Every week, her delicious cholent was devoured by her sons and their friends on Friday night, leaving nothing for the Shabbos day meal. No matter how many times she told them not to eat it till the daytime meal, her words always fell on deaf ears. Finally, she had an idea.

That Friday night, when the boys went to get some cholent, they couldn't believe their eyes! Sitting on top of the cholent pot was a lit candle, which had enough wax to last till the morning. Mrs. Finkel had finally figured out how to stop her son and his hungry friends. There was a big problem though. Mrs. Finkel's son explained to her about the laws of muktzeh and *bosis*. He told her that since the candle is forbidden to move on Shabbos, so is the top of the cholent pot which the candle was resting on. Now there wouldn't be any cholent for Shabbos at all! Mrs. Finkel was horrified, and quickly walked over to the Rav of the town to ask him what to do.

Sources

[1] Mishna Brurah 308 (Introduction to Muktzeh)

[2] Gemara (Mishnah) Shabbos 49a

[3] Rashi, ibid.

[4] Shulchan Aruch: Orach Chaim 309:4

[5] Mishna Brurah, ibid. 18

[6] Mishna Brurah, ibid. 21

[7] Chashukei Chemed on Sanhedrin 85a

Mishna Brurah 308 [1]

INTRODUCTION TO MUKTZAH

הנה קודם שנבאר סימן זה אקדים פתיחה קטנה. הנה איסור טלטול מוקצה שגדרו חז"ל, כתב הרמב"ם בסוף פרק כד וזה לשונו: אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול. ומפני מה נגעו באיסור זה? אמרו: ומה אם הזהירו נביאים וציוו, שלא יהא הלוכך בשבת כהילוכך בחול, ולא שיחת השבת כשיחת החול, שנאמר "ודבר דבר", קל־וחומר שלא יהא טלטול בשבת כטלטול בחול, כדי שלא יהא כיום חול בעיניו, ויבוא להגביה ולתקן כלים מפינה לפינה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהם, שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו, ונמצא שלא שבת, ובטלה טעם שנאמר בתורה "למען ינוח". ועוד, כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור, אפשר שיתעסק בהם מעט ויבוא לידי מלאכה. ועוד, מפני שמקצת העם אינם בעלי אומנויות אלא בטלים כל ימיהם, כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהם הם שובתים ממלאכה, ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים, נמצא שלא שבת שביתה הניכרת, לפיכך שביתה בדברים אלו היא שביתה השוה בכל אדם, ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם, כמו שיתבאר, עד כאן לשונו. והראב"ד נתן טעם, שהוא גדר להוצאה, שאם נתיר לטלטל כל דבר, יבוא על־ידי־זה גם להוציא מרשות־היחיד לרשות־הרבים. ודע, דמכאן עד סוף סימן שיב נתבאר ארבעה חלקים של מוקצה: חלק אחד, 'מוקצה מחמת חסרון כיס', דהיינו כלי שאדם מקפיד עליו שלא יפגום ולא יתקלקל. חלק שני, דבר שאינו כלי ולא מאכל־אדם ולא מאכל־בהמה, כגון אבנים וקנים, ומעות, ועצים וקורות, ועפר וחול, ומת, ובעלי־חיים, וגרוגרות וצמוקים שמונחים במקום שמתיבשים, וכל כיוצא בזה דלא חזי, ומיקרי 'מוקצה מחמת גופו'. חלק שלישי, 'כלי שמלאכתו לאיסור', בסעיף ג. חלק רביעי, כלי שמלאכתו להיתר ומונח עליו דבר־ מוקצה, ואפילו הוסרו בשבת, כיון שהיה עליו בין־השמשות — 'מגו דאיתקצאי לבין־השמשות איתקצאי לכולי יומא'

The Mishna Berura begins by explaining where the prohibition of muktzeh comes from. He cites a dispute between the Rambam and Rabad.

According to the Rambam:

Chazal had at least 3 reasons for prohibiting the handling of muktzeh on Shabbos:

1. Chazal wanted to ensure that Shabbos not feel to us like a regular day off from work, where a person sitting at home will often opt to clean up his house or reorganize things, instead of actually resting. This would destroy the Torah's ideal that Shabbos was given, "in order to rest."

2. If one were to handle something often used to perform a melachah prohibited on Shabbos, one could very easily err and use it to do that melachah.

3. Many people do not work in crafts that require them to do actual melachah during the week. For example, people retired or jobless never do melachah as part of their "weekday jobs." So as to ensure that Shabbos for such people looks and feels significantly different than a regular weekday, Chazal prohibited moving muktzeh objects, only permitting people to move objects that they need on Shabbos itself.

According to the Rabad:

Muktzeh was instituted to safeguard against people accidently performing hotza'ah (carrying from a private domain to a public domain) on Shabbos, which is one of the 39 melachos. By limiting what people can permissibly move on Shabbos, Chazal ensured that people would be a lot more careful and think before picking objects up on Shabbos. They thereby would avoid carrying in a forbidden manner.

The Mishna Berura continues his introduction to muktzeh by noting that there are 4 main categories of muktzeh:

1. *Muktzeh Machmas Chesron Kis* – This refers to a (valuable) object that a person is very particular about, and will generally not move around unnecessarily to ensure it does not get damaged

2. *Muktzeh Machmas Gufo* – Anything that is not a vessel, food, or animal fodder falls under this category of muktzeh. For example, rocks, sticks, money, wood, beams, dirt, sand, a corpse, live animals, fruits left out to dry, and anything else that lacks a Shabbos use all fall under this category.

3. *Kli She'Melachto l'Issur* – A vessel that is normally used for activities prohibited on Shabbos (e.g. a pen or pencil.)

4. *[Bosis l'Davar ha'Assur]* – A item that is normally permitted to be carried that had something muktzeh on it at the start of Shabbos. It is prohibited to move such an object even after the muktzeh item is removed, since if something was muktzeh at Shabbos's start, it remains muktzeh for the entire day.

וגזרו על הטומאה שלא בשעת מלאכה. שיהא חיבור: ועל הזאה שבשעת מלאכה. שלא יהא חיבור. הלכך חיבור לטומאה לעולם ואין חיבור להזאה כלל: **לחין ממחם עמנן.** מחממות טפי מלחין ממחם משקין שנופלין עליהן מעיכובא: ס"ג **מוכין לחין ממחם עלמן היכי משכחת לה: ממרטע דכיני לפומי.** מלמר הגמרט מבין ירכותיה של כהמה שהוא מלא זיעה והוא לח מעלמו. להכי קרי ליה מרטע דלמו כר גיהה הוא: **מתני' נטורס.** דק דק שנוערין מן הפשתן וקורין לריישט"ק: **נסורס.** שמנסרים בנגריס מן העליס: **ובפירוס.** כגון מטען וקטניות: **כנפי יונה.** גולה: **גמ' שלא יפיס.** שיכול להעמיד עלמו בשעת הרוח: **שלא ייען כהן.** שמא יפיס מו ירוחה קרי. אבל אס יכול להזהר שלא ייען כהן כל הגופים נקייס כהפסקה שיכולין להעמיד עלמן: **יקרו אם מומו.** שהוא תמס המפילין. יקרו לשון ניקור שניעס[ו]: **קסדור.** מיישטרא"ל כמדפרש לקמיה מפני שהס מלות והס מגיעין ליצרעל והוא להס ככנפיס ליונה שהיא נמשלת ליונה והמלות ככנפיס: **כנפיה מגיעות עליה.** מן הלנה ומכל עוף ועדס הנא עליה היא נלחמת ומכה נרחס גפיה מה שאין כן בשאר עופות: **הרי הוא כוכל.** למוקף הכל: **מתני' שלחין.** עורות כמו והפשיטו[ו] תרגום ושלח: **ומטלטלין אותן.** בין בשעת כהן בין שלא בשעת כהן למזוג למזגא עליהו: **ואין מטלטלין אותן.** למוקלות הן לטווות ולאורוג: **כילד הוא עושה. זה שעות כהן כילד ינול קדרתו כומיל ומסור לטלטלן שהרי היא טמונה כולה כהן: נוטל כימוי. של קדרה שיש מורת כלי עליה. ואף על גב שהן עליה לא מיכסף לן דלא נעשית בשיש להן אין עושי אלא לכסות קדרה: רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על גדה ונוטל.** בשבת ליטול הקדרה מטה הקופה על גדה: **שמא יטול.** הקדרה ויפלו הגיזין שמכלן ומכלן לתוך גומא שיצה כהן ואס יצטרך למזור ולהטמינה לא יוכל לטלטל גיזין לכלן ולכלן ולעשות גומא להמזירה בתוכה: **נוטל ומזיר.** גנמרא[ס] מפרש לה: **גמ' שלחין של נפה"כ הן.** למומר לטלטלן שאין עומדין לימכר ולא קפיד עלייהו כי מטנפי ומזי למזגא עלייהו: **אבל של אומן.** שעומדות למוכרן קפיד עלייהו הלכך לא למזגא קיימי ואין מטלטלין אותן שלחן אבל של אומן ביון דקפיד עלייהו לא מטלטלינן להו או דילמא של אומן תנן וכ"ש של בעה"ב אמר להו ר' יונתן בן אלעזר מסתברא של בעה"ב תנן אבל של אומן קפיד עלייהו אמר להו ר' חנינא בר חמא אמר ר' ישמעאל בר' יוסי אבא

וגזרו רבנן על טומאה שלא בשעת מלאכה משום טומאה שבשעת מלאכה ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה: בומן שהן לחין: איבעיא להו [א]לחין מחמת עצמן או דילמא לחין מחמת דבר אחר ת"ש לא בתבן ולא בוגים ולא במוכין ולא בעשבים בומן שהן לחין אי אמרת בשלמא לחין מחמת דבר אחר שפיר אלא אי אמרת לחין מחמת עצמן מוכין לחין מחמת עצמן היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמי והא דתני רבי אושעיא טומנין בכסות יבשה ובפירות יבשין אבל לא בכסות לחה ולא בפירות לחין כסות לחה מחמת עצמה היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמי: **מתני'** [ב]טומנין בכסות ובפירות בכנפי יונה ובנסורת של חרשים ובנעורת של פשתן [ג]דקה רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה: **גמ'** [ד]א"ר ינאי [ה]תפילין צריכין גוף נקי [ו]כאלישע בעל כנפים מאי היא אביי אמר שלא יפיח בהן רבא אמר שלא יישן בהן ואמאי קרי ליה בעל כנפים שפעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק ראהו קסדור אחד רץ מפניו ורץ אחריו וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו אמר לו מה זה בידך אמר לו כנפי יונה פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים [ז]ומאי שנא כנפי יונה משאר עופות משום דאמתיל כנסת ישראל ליונה שנאמר [ח]כנפי יונה נחפה בכסף וגו' מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן: בנסורת של חרשין וכו': איבעיא להו רבי יהודה אנסורת של חרשין קאי או אנעורת של פשתן קאי ת"ש דתניא [ט]רבי יהודה אומר נעורת של פשתן דקה הרי הוא כובל ש"מ אנעורת של פשתן קאי ש"מ: **מתני'** [י]**טומנין בשלחין ומטלטלין אותן בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוא עושה** [יא]**נוטל את הכסוי והן נופלות** ר"א בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול ואינו יכול להחזיר וחכ"א נוטל ומחזיר: **גמ'** יתיב ר' יונתן בן עכינאי ורבי יונתן בן אלעזר ויתיב ר' חנינא בר חמא גבייהו וקא מיבעיא להו שלחין של בעה"ב תנן

ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה. תימה להו גבי מקל שעשוי יד לקורדס קאמר דהוי חיבור לטומאה מטמא אבל לא להזאה ומאי והא לא שייך למגזר המס אלו שלא בשעת מלאכה כדאמר לעיל לחדס עשוי לזורקו בין העלים וי"ל דהמס לא הוי חיבור להזאה משום דאפילו בשעת מלאכה לא הוי חיבור דבר תורה דלא חשיב כלל בית יד בשום פעם כיון שהוא עשוי לזורקו כל שעה:

אבל לא בבסות לחה כו'. גרסה דרבי אושעיא פליג אמתני': **כאלישע** בעל כנפים. לפי שקנו מלישע למסתמא כיון שעשה לו נס בתפילין היה זהיר בהן והיה לו גוף נקי ומזה הטעם אין אנו יכולין ליפטר שהרי זה לא יכולין להזהר ואין תימה על מה שמלוה זאת רפויה בידינו שגם בימי חכמים היתה רפויה כדאמרינן בפרק ר' אלישע למילה (לקמן קג.) ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שלא תעכו עצמן ישראל עליה בשעת גזירת המלכות כגון תפילין עדיין היא רפויה בידם והא דאמרינן בפ"ק דרחמנא הפטר (דף יז.) פושעי ישראל בגופן קרקפתא דלא מנח תפילין אומר ר"ת דמייתי בתוספתא שעושין ממתק מדא ומזגין המלות ושוחקין ברלועה שבידם ובראשם כדאמר ביומא (דף ו:) פשעים אלו המרדין והא דאמר במדרש תפילין מפני מה לא המזיקו להן מפני הרחמים אין נראה לר"י דמשום רחמין נמנעו מלעשות מהם אלא ס"ס מפני מה לא המזיקו נחמנות בלחש שמניח תפילין [יב]וקאמר מפני הרחמין שהיו מניחין תפילין לרחות בני אדם כדאמרינן התם מעשה בתלמיד אחד שהיה מניח תפילין כשהגיע בו אמר להד"ס אמר ליה לאו אלא תלמיד לא לך הפקדתי אלא לתפילין שעל ראשך ול"ע שם: **אבי** אמר שלא יפיח בהן. שיוכל לשמור עלמו מלהפיח עד שיסיר תפילין כדפירש בקונטרס אבל לא מיחש שמא יצן ולא יעשה ברצועה שיוכל להזהר משעה ברצועה שהיא מהודקת יותר ולא יצטרך להסיר תפילין כשהוא מתפלל כדאמר בפ' היכן (ברכות כא. ושם) לא יהא אדם קל ראש לפני תפילין שעל ראשו שנאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ואומר ויראו מכל אשר ידבר אליהם אלא מלמד שנראין של משה משל אחרים ושל אחרים משל משה ומפרש בגמרא שהיו של משה גדולים ושל אחרים קטנים ואומר ר' יוסי בעל קרי אסור להניח תפילין ומפני הכת בילדים ונשותיהם עמהם עסקינן שמא יבאו לידי הרגל דבר אבל מעשה לא מעשה שלא יהא מהודק כל כך שיצטרך להסיר תפילין כדי לישן ואפילו לשנויי ערקתא דמסקנא אסור היינו משום דבשינוי ערקתא מתנהג כעובד כוכבים ודומה שמוליא עלמו מכלל ישראל אבל הכא היינו עושה כלום אלא שאין לו תפילין ברלשו שעה אחת והרבה ישראל שאין להם תפילין כמותו: **כנפיה** מגינות עליה. [יג]ר"י לחמרין במדרש[ל] כל הטופות כשהן יבשין מיותין ע"ג שלא ישלט בהן עכשו שהיא יבשה פורחת בחמת ומיותת בחמת: **טומנין בשלחין ומטלטלין אותן.** שם לחמר בפ"ק דביליה (דף יח.) נותנין העור לפני הדורכן להסירו קופן משום תחילתן פי' כדי שיאמוט לנוכך יו"ט אבל עור למערב יו"ט מותר להסר לטלטל ובפרק כל כתבי (לקמן קמח:) קאמר שם מטלטלין תיק הספר עם הספר לא נטלטל עור אבל עור מגד בשר מותר דעור שלא בשר אסור לכתוב עליו אבל בשר שלא בעור מותר לכתוב עליו ומגד בשר שלא בעור אסור לכתוב עליו ומגד בשר בעור בהמה דקה ולא חזי למזגא כולי האי ולפירושו האי דביליה נמי מיירי בעור בהמה דקה והא דתנן בפ' כל כתבי (דף קכ.) פורסין עור גדי על גבי המבה כו' נראין לומר לפי' דמיירי כשיחדו ליושבה [יד]ור"ת מפרש להכא מיירי בישבן דחזי למזגא עלייהו והתם בלחין

3 ←

2 ←

ג) [כר"ף וכרא"ס ליתא], ד) [לקמן קב., ה) [ער' תוספות בבא בתרא יג: ד"ה אלא], ד) [כרכות נג: ע"ש ניהון מה. סנהדרין לא. לקמן קג.], ס) [לקמן נח:], ו) [וקרא ל], ז) [לקמן נח], ח) [ער' ירושלמי פרק היה קורא הלכה ל], ט) [רבה פרק לך לך פרשה לג], י) כדא"ס בתמיה פליגי,

גליון הש"ס

תום' ד"ה **טומנין בשלחין** וכו' **ור"ת מפרש.** עי' זבחים דף נג ע"ב תוס' ד"ה מנין נפסי"ד:

מוסף רש"י

ינקרו. פוריי"ר בלע"ז, לשון (משלי ל) יקרוה עורבי נחל, ולשון (במדבר טו) תנקר לה עגלה (לקמן קל:), **את מוחו.** בגנגד תפילין (שם:). **כנפיה מגינות עליה.** אינה נלחמת מהטומיה שלא בכנפיה (שם:). **הרי הוא כזבל.** למוקף הלנה ואין טומנין בה תפילו מבעוד יום (לקמן נא.).

רבינו חננאל

וגזרו שאם נטמא האחד שלא בשעת מלאכה, נטמא גם האחר בכל מקום שהוא. ודוקא אם הן מחוברין עדיין משום טומאה שבשעת מלאכה. וגזרו נמי על הזאה שאם יזה על האחד אפילו בשעת מלאכה לא נשהר האחר אע"פ שהוא מחובר עמו, משום הזאה שלא בשעת מלאכה, פי' אם יראה שהזה בשעת מלאכה על האחד ונטהר גם האחר, ישהר הוא כשיזה על האחד אפילו השני שלא בשעת מלאכה. פי' מירטא דביני אטמא, (העמר) [הצמר] שבין הירכות של בהמה כיון שתמיד השתנתה שותת בין ירכותיה יש בו לחלוחית לעולם ואינו מתנגב לעולם ואפילו עושה מאותו צמר כסות יש בו לחלוחית. תפילין צריכין גוף נקי. קי"ל כרבא דאמר שלא יישן בהן. ר' יהודה אומר. אוקימנא בנעורת. **טומנין בשלחין ומטלטלין אותן.** פירוש שלחין, עורות גלושין שנגזזו צמרן ועדיין לא נעבדו.

תורה אור השלם

ו אִם תִּשְׁבְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ: תהלים סח יד

לעזי רש"י

אריישטי"ש, נערה. מניטרא"ל [מיניישטרי"ל]. פקיד, שוטר.

יא א מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ו:

יב ב מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ו סושע"ע סי' שמ"ו סעיף ג:

יג ג מיי' פ"ד מהלכות מפילין הלכה טו סושע"ע סימן סה סושע"ע סימן לו סעיף ב ג:

יד ד מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ו:

טו ה מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ט ופכ"ו הל' יב סמג לאוין סה טור שו"ע או"ח סימן רמו סעיף ו:

Gemara (Mishnah) Shabbos 49a [2]

One is allowed to do *hatmanah* [insulating his hot food on erev Shabbos to keep it warm] with animal skins, and may even handle them [since they are not muktzeh].

One is allowed to do *hatmanah* with wool shearings, but may not handle them. What should such a person do? He may take off the cover of his pot, and let the shearings fall off on their own.

Rashi, ibid. [3]

"What should such a person do" – i.e. How should someone who did *hatmanah* in wool shearings pick up his pot, since it is forbidden to handle them, and the pot is totally surrounded by them?

"He should take off the cover" – of the pot, which is a proper vessel [and hence permitted to be handled on Shabbos]. Even though the shearings lie on top of it, we do not forbid him to carry the pot lid. This is because **the lid does not become a "*bosis*" to the shearings, as the lid is only there to cover the pot [and not to hold up the shearings].**

Shulchan Aruch: Orach Chaim 309:4 [4]

החבית בין החביות (טז) בענין שאינו יכול להטות אותה במקומה, (יז) *יכול להגביהה כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם כדי שיפול מעליה.[ד] *ואם הניחם עליהם מדעתו (ה) (יח) על ד'עת שישארו שם (יט) בכניסת השבת, (כ) [ח]אסור להטות ולנער. (כא) [ט]ויש אומרים, דאפילו הניחם שם על דעת שישארו שם (כב) בכניסת השבת *כדי שיטלם בשבת, מותר להטות ולנער בשבת, ולא אסרו אלא במניחם על דעת שישארו שם (ו) כל השבת:

If one places [muktzeh rocks on a barrel] intentionally, with the intention that they remain there at the beginning of Shabbos, it is forbidden to tilt the barrel to tip off the rocks.

However, there are those who say ("*Yeish Omrim*") that even if the rocks were left on the barrel with the intention for them to be there at the beginning of Shabbos, **it is permitted to tilt the barrel to shake them off, so long as one's intention was to take them off over the course of Shabbos**. According to this view, the barrel will only become forbidden if the rocks were left with the intention that they remain there for the entire Shabbos.

Mishnah Brurah, ibid. 18 [5]

והנה בעיקר דין בסיס מסיק במגן־אברהם, דלא מקרי בסיס אלא־אם־כן הניח עליו דבר המוקצה בשביל שיתישב עליו בטוב, אבל מה שמניחין בדרך אקראי, כמו שרגילין להשים בתיבה חפצים אלו על אלו מפני שאין לו ריווח לפנות לכל חפץ מקום בשולי התיבה, כי האי גוונא לא חשיב מניח אלא שוכח, ומותר לטלטל חפץ המותר אחר שניערו המוקצה מעליו [ומכל מקום התיבה גופא לכולי עלמא הוי בסיס לדבר־איסור אם המוקצה חשוב יותר, ואסור לטלטלה, דהא על־כל־פנים דעתו היה שיוזיה מונח המוקצה בתיבה, חיי־אדם]. (כג) ולפי זה, מה שנוהגין בשבת להסיר המפה העליונה מעל השולחן אחר שמסיר האינו־יהודי המנורה מעליה, כדין עושין, לפי שאין צריך שתהא המנורה דוקא על המפה אלא על השולחן, ואינו מעמידה על המפה אלא מפני שאי אפשר לו לפנות מקום להמנורה בגוף השולחן עצמו, או מפני שאינו חושש לפנות לה מקום, ולפיכך לא נעשית המפה בסיס להמנורה שעליה שתיאסר בטלטול [ובמפה (כג) התחתונה אין צריך לכל זה, דהלא בזמננו הדרך להניח עליה הלחם בין־השמשות, ונעשית בסיס לזה, דהוא חשוב יותר]. ויש מחמירין (כד) בכל זה, ובמקום הצורך נראה דיש להקל, דכמה אחרונים סוברין כוותיה דהמגן־אברהם.

The Mishna Berura cites the Magen Avraham, who says that an item will only become a *bosis* if a muktzeh item was left on it specifically to give stability to the muktzeh item. However, if a number of items are haphazardly thrown together in a box just to save space, a permitted item therein will not be classified as a *bosis*, as the items are lying on top of one another "accidentally" and not "intentionally." Hence, it will be permitted to handle any non-muktzeh item from that box by merely shaking off all the muktzeh items around or on top of it. [The box, of course, will be considered a *bosis* here (assuming the muktzeh item is the most valuable one in the box), since the muktzeh items were intentionally left inside of it.]

The Mishna Berura continues by saying that this Magen Avraham can be used to justify the common minhag to leave lit candles on one's table when Shabbos starts, and then, once a gentile moves them off the table, to permit handling the tablecloth upon which they had been standing. At first glance, this should seem to be forbidden, as the tablecloth should become a *bosis* for the candles, and hence become muktzeh for all of Shabbos.

Based on this Magen Avraham, however, it should be permitted to handle the tablecloth. The candles were not left on the tablecloth when Shabbos started to stabilize them – the table itself would have sufficed for that. They were merely placed on the tablecloth out of convenience, as clearing a space directly on the table specifically for the candles to sit on is something people have no care to do.

Although there are those who argue on this Magen Avraham, the Mishna Berura concludes that one can be lenient when necessary, since many other authorities agree with him.

Mishnah Brurah, ibid. 21 [6]

(כא) **ויש אומרים דאפילו וכו'.** סבירא להו דלא נעשה בסיס כלל, כיון שחשב לסלק מעליו המוקצה אחר־כך, ובמקום פסידא יש לסמוך על דעה זו [אחרונים].

The Mishna Berura clarifies that the "*Yeish Omrim*" hold that the barrel does not become a *bosis* at all, since the owner's intention was to later remove the rocks [before the end of Shabbos]. One can rely on this opinion in cases where it will allow one to avoid incurring a loss.

Chashukei Chemed [7]

SANHEDRIN 85A

[The Chashukei Chemed deals with a case very similar to the one described above, where a caterer leaves a long, lit candle on top of a yeshiva's chulent pot on Shabbos night to deter bochurim from stealing a little late night snack on Leil Shabbos. The candle would burn until Shabbos morning, at which point the caterer would serve the chulent for Shabbos lunch.]

The Chashukei Chemed cites the Mishna (Shabbos 49a) as understood by Rashi above, who says that a pot will not become a *bosis* for the wool shearings since the pot lid is just there to cover the pot, and not to hold up the shearings. The Beis Yosef explains this to mean that these shearings are there just to keep the pot warm, and not to be held up by the pot lid, and hence we do not view the pot as a *bosis* for them.

The Chashukei Chemed goes on to cite the Mishna Berura's case of the tablecloth with candles on it cited above. The Mishna Berura rules the tablecloth does not become a *bosis*, since the tablecloth is not there to hold up and give stability to the candlesticks, and the candlesticks could have been just as comfortably rested on the table itself. Applying the Mishna Berura's criteria for a *bosis* to our case, it would seem that the chulent pot should be muktzeh, as here the candles were placed on the chulent specifically for the chulent lid to hold them up so bochurim would not move it on Friday night.

However, the Chashukei Chemed concludes that it is actually permitted for the yeshiva to serve the chulent. The Mishna Berura writes that to avoid a loss, one can rely on the opinions that to be a *bosis*, one must have had intention to leave on it the muktzeh item for the entire duration of Shabbos. In our case, not serving a whole yeshiva of students chulent on Shabbos morning would certainly qualify as a loss, allowing us to invoke this leniency of the Mishna Berura. Since the caterer intended for the candle to burn out overnight and allow him to serve the chulent Shabbos morning, the chulent does not become muktzeh, and may be served.

בחורי הישיבה אכלו מהצ'ולנט בליל שבת, ולכן הניח הטבח נרות על מכסה הסיר

שאלה מעשה בישיבה שהאוכל הובא אליה על ידי שירותי קייטרינג, וההסכם היה שהקייטרינג צריך לספק את כל צורכי האוכל של הבחורים למשך כל החודש, ובתמורה לזה יקבל סכום כסף קצוב מראש.

השיריתי קייטרינג הביאו את האוכל לשבת ובתוכם סיר ענק של צ'ולנט. אך כשהגיעו הבחורים בשבת בבוקר לאכול ממנו, התברר שהסיר כמעט ריק, התברר שלאחר הסעודה של ליל שבת, הלכו חלק גדול מהבחורים ללמוד חמש שעות רצופות, ולאחר מכן טעמו קצת מהצ'ולנט, וכך נגמר חלק גדול של הצ'ולנט, כשהגיע הדבר אל מנהל הישיבה, התקשר אל שירותי הקייטרינג, וביקש ממנו שבשבוע הבא, ידאג שיהיה צ'ולנט גם לשבת בבוקר, בעל הקייטרינג אמר למנהל הישיבה, בעזרת השם בשבוע הבא, יהיה מספיק צ'ולנט בסעודת שבת לכל הבחורים.

מה עשה בעל הקייטרינג במקום להביא סיר נוסף, לקח נר ארוך והניחו על מכסה הסיר, כך שידלק עד לשבת בבוקר, ואז תישאר כל תכולת הסיר לסעודת הבוקר, כי בעוד שהנר דולק יהיה אסור להסיר את המכסה. הבחורים שהגיעו בליל שבת לאחר הלימוד הארוך נדהמו לראות עליה נר דולק, ועד מהרה התפתח שם ספק בהלכה, האם יהיה מותר לאכול למחרת מהצ'ולנט, שהרי יתכן שאסור להזיז את המכסה כיון שהיה בסיס לנר בבית השמשות?

תשובה איתא במסכת שבת (דף מט ע"א) טומנין בגיזי צמר, ואין מטלטלין אותן, כיצד הוא עושה [איך יוריד את המכסה] נוטל את הכסוי והן נופלות. ופירש רש"י נוטל כיסוי של קדירה, שיש תורת כלי עליה, ואף על גב שהן עליה, לא איכפת לן, דלא נעשית בסיס להן, שאין עשוי אלא לכסות קדירה. ופירש הבית יוסף (סימן שט) כלומר דגיזין הללו לא להניחם על כיסוי הקדרה נתכוין, אלא להטמין הקדרה, הילכך ליכא למימר בהו נעשו בסיס לדבר האסור, כדשייך למימר במניח אבן על פי חבית, ומעות על הכר.

ולפי זה כתב המשנ"ב (שם ס"ק יח) שמפת שולחן שהיו עליה נרות דולקים בכניסת השבת, אינה נעשית בסיס לדבר האסור, ואם נכרי הסיר את הפמוטים, מותר להסיר את המפה, כיון שאין צריך שהנרות יהיו דוקא על המפה, אלא על השולחן, ואינו מעמידה על המפה אלא מפני שאי אפשר לו לפנות מקום להמנורה בגוף השולחן עצמו, עיי"ש[1]. אולם בנדוננו אין לומר כן, כיון שאדרבה כוונת המניח היתה שהנר יונח על גבי כיסוי הקדירה, כדי למנוע את השימוש בו מחמת איסור מוקצה, ואם כן הוא הפך את הכיסוי למוקצה.

באשר לא התכוון להניחו לכל השבת

אך יתכן שמותר להסיר את המכסה, וזאת לפי מה שהביא השו"ע (סימן טש ס"ד) מחלוקת האם כאשר הניח דבר מוקצה על היתר, וכוונתו שלא יהיה שם כל השבת, האם הוא נהפך לבסיס או לא. שיש אומרים שבאופן שבדעתו לא היה להניחו לכל השבת, כגון שאינו יהודי יקחנו משם באמצע השבת, לא הוה בסיס, ולהלכה לא פסקינן כן, אלא אפילו כשהיה מונח ברצונו רק בבין השמשות הוה בסיס לכל השבת. וכתב המשנ"ב (ס"ק כא) שבמקום פסידא יש לסמוך על דעה זו. וא"כ בענייננו שלא התכוון להניחו לכל השבת, שהרי הנר יכבה בשבת בבוקר, אולי יש להקל. כי הוה במקום פסידא שכל בני הישיבה לא יאכלו צ'ולנט.

1. ויעוין עוד בסימן רנט ס"א, ובמשנ"ב סק"ט.

CONCLUSION

DISCLAIMER:
The views and opinions presented in this sourcesheet should not be taken as *halachah l'maaseh*.
Before applying these halachos to real-life situations, one must consult with a competent halachic authority.